Projekts Nr. 2019-1-PL01-KA201-065421 „Efektīvas stratēģijas skolēnu lasīšanas izglītībā"

SMācības Gižycko: 2020. gada novembris

Nacionālā lasīšanas attīstības programma Polijā 2015.-2020

Autors: Kazimierz Ambroziak - Gižicko rajona Izglītības attīstības centrs. Giżycko - 2020. gada novembris
Licence CC BY-SA 3.0

Šajā prezentācijā lasīšanas pamatstāvoklis (2014. gadā), kā arī tā uzlabošanas metodes ir sniegtas, pamatojoties uz MINISTRU PADOMES 2015. gada 6. oktobra REZOLŪCIJU NR. 180/2015 par daudzgadu programma "Nacionālā programma lasīšanas attīstībai"

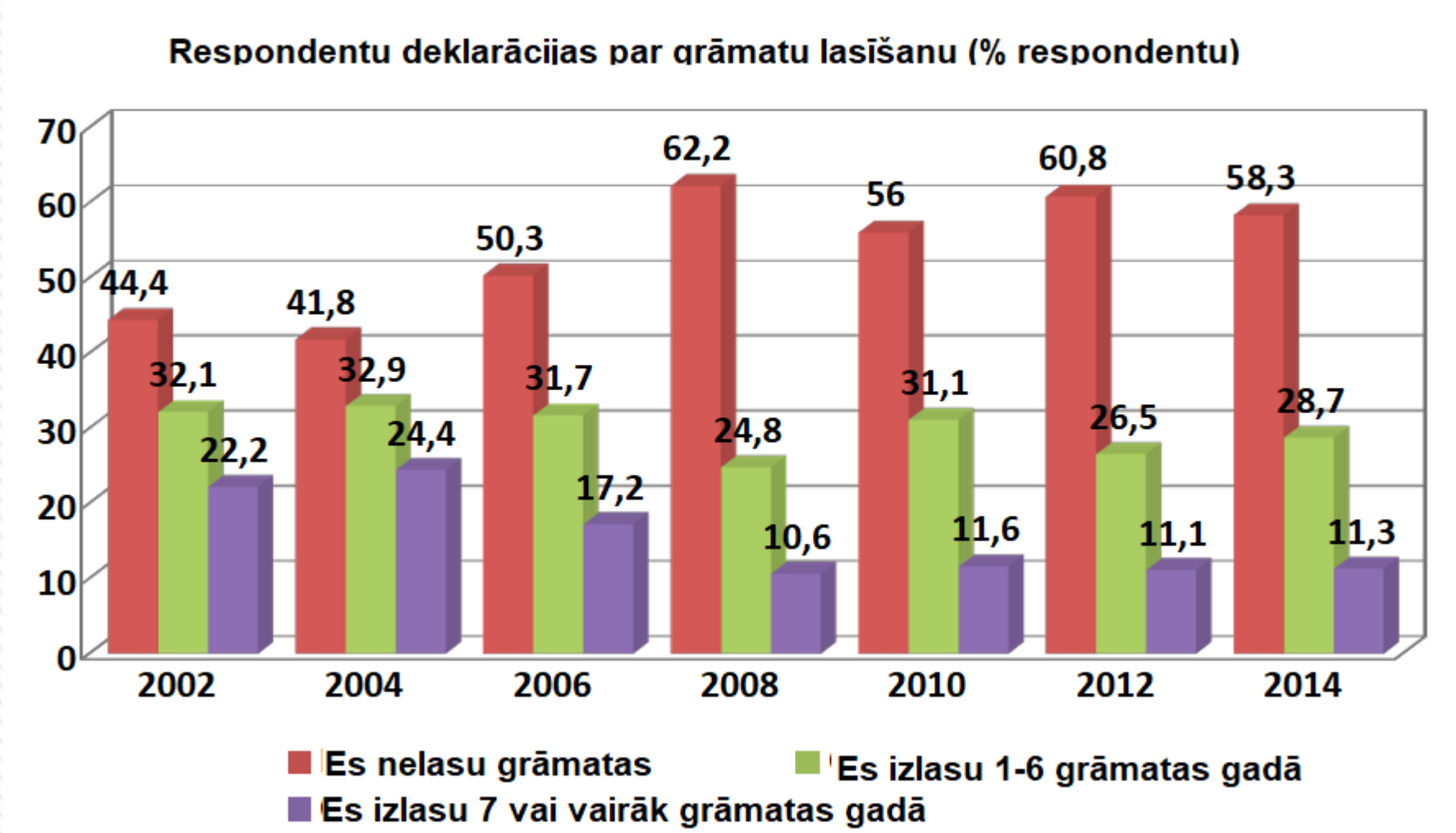

Polijas publisko bibliotēku lasītāji (avots CSO - https://bdl.stat.gov.pl/BDL/)

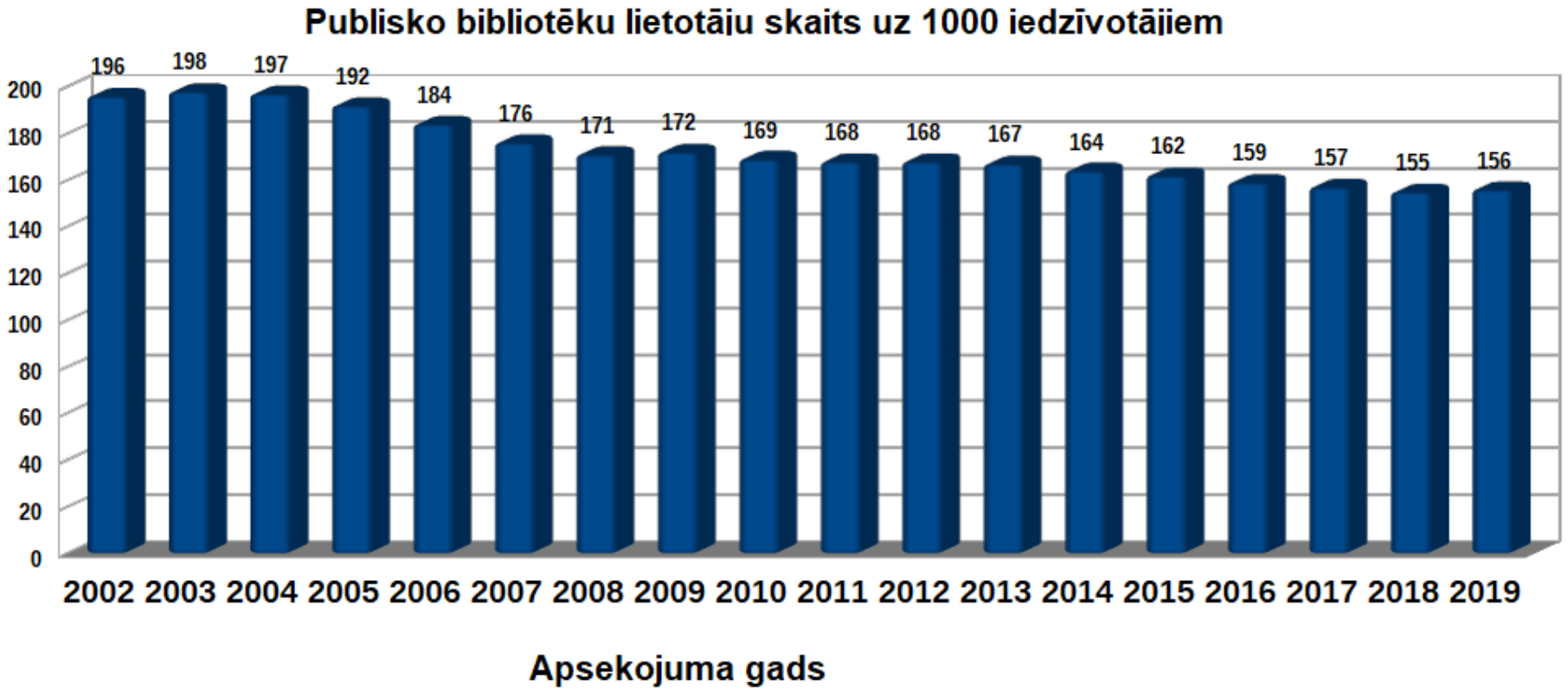

Aizdoto grāmatu skaits gadā uz vienu lasītāju (avots CSO - https://bdl.stat.gov.pl/BDL/)

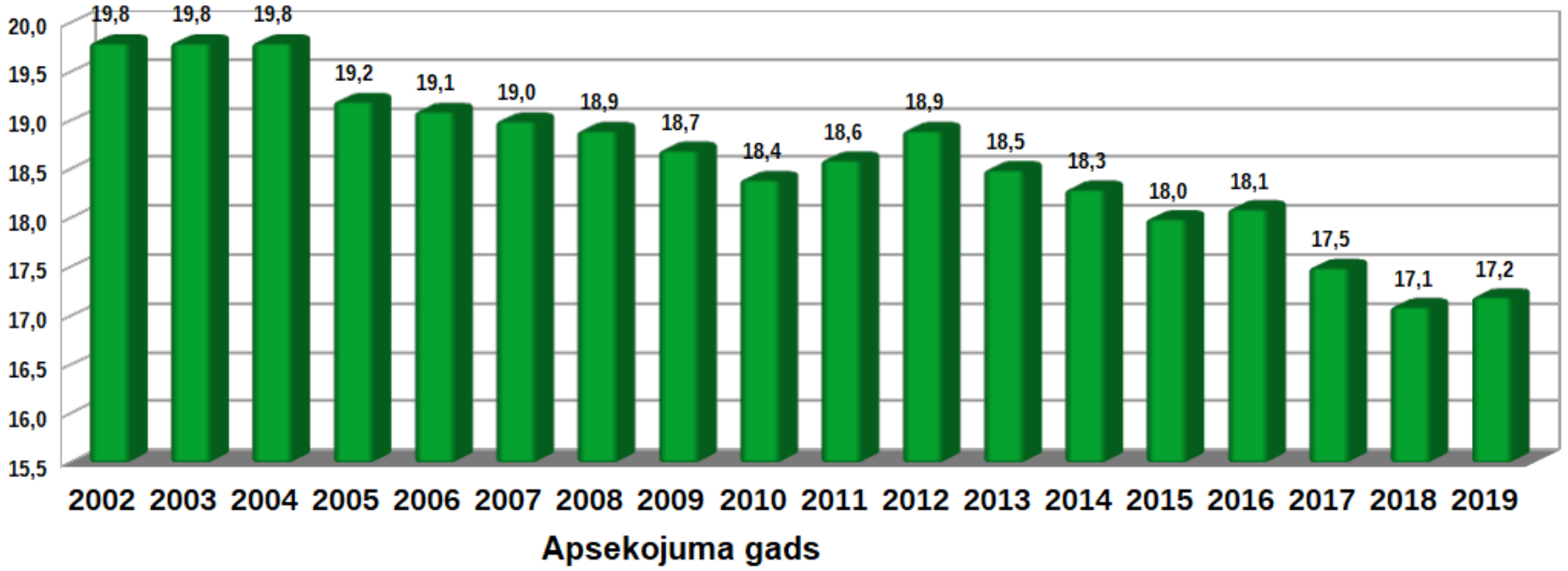

Publisko bibliotēku skaits Polijā

Vojevodistes (Polijas reģioni)	Kopējais bibliotēku skaits 2013. gadā vojevodistē	Kopējais bibliotēku skaits 2018. gadā vojevodistē	Iedzīvotāju skaits uz vienu bibliotēku (2013)
Polija - kopā	8 112	7925	4746
Dolnośląskie	611	591	4763
Kujawsko-Pomorskie	425	405	4924
Lubelskie	585	578	3686
Lubuskie	253	253	4037
Łódzkie	548	510	4586
Małopolskie	731	719	4597
Mazowieckie	964	953	5515
Opolskie	319	311	3149
Podkarpackie	677	677	3145
Podlaskie	238	230	5021
Pomorskie	319	316	7197
Śląskie	800	781	5749
Świętokrzyskie	274	268	4629
Varmijas-Mazūrijas vojevodiste	302	299	4791
Wielkopolskie	693	674	5003
Zachodniopomorskie	373	363	4608

Publiskās bibliotēkas atsevišķās Gižicko rajona pašvaldībās

Karte - https://pl.wikipedia.org/wiki/Powiat_gi%C5%BCycki

Karte ir licencēta licencji Creative Commons Attribution-Share Alike 3.0 Unported

Publiskās bibliotēkas atsevišķās Gižicko rajona pašvaldībās

1) Kruklanki pašvaldības publiskā bibliotēka
2) Miļķu pašvaldības publiskā bibliotēka
3) Rīna publiskā bibliotēka
4) Wilkasy pilsētas publiskā bibliotēka
5) Wydminy pašvaldības [illegible]iskā bibliotēka
6) Gižičko pilsētas publiskā bibliotēka, kas vienlaikus ir arī rajona bibliotēka (apkalpo visus ieinteresētos Gižičko rajona iedzīvotājus).
7) Gižičko pašvaldības publiskās bibliotēkas 1. filiāle, kas atrodas

56 922 novada iedzīvotāji :7 bibliotēkas = 8131 iedzīvotājs uz bibliotēku.

Citāts no Justinas Oseckas-Chojnackas (Justyna Osiecka-Chojnacka) publikācijas "Lasītāju skaits Polijā un citās ES valstīs", ko pasūtījis Seima Analīžu birojs.

Grāmatu un preses lasītāju skaits Polijā ir zems. Pēdējos gados šajā jomā ir vērojama lejupslīde, un mēs attālināmies no Skandināvijas modeļa, kur publisko bibliotēku izmantošana un grāmatu un laikrakstu lasīšana ir gandrīz vispārpieņemta.

Poliju raksturo ļoti liels lasītāju īpatsvara samazinājums iedzīvotāju ar augstāko izglītību grupā. Ņemot vērā pašreizējo "masveida" augstāko izglītību, tas var liecināt par jauniešu instrumentālu un formālu pieeju izglītības (diploma) iegūšanai, kas nav saistīta ne ar izziņas vajadzību un vēlmju atmodu, ne ar vērtību sistēmu..

Novērotās pārmaiņas liecina, ka būs grūti sasniegt vienu no valsts attīstībai svarīgiem izglītības mērķiem - mūžizglītības popularizēšanu. Nav nejaušība, ka valstīs ar visaugstāko lasītāju īpatsvaru ir vislielākais to iedzīvotāju skaits vecumā no 25 līdz 64 gadiem, kuri iegūst tālākizglītību, bet Polija šajos salīdzinājumos arī ieņem zemas vietas.

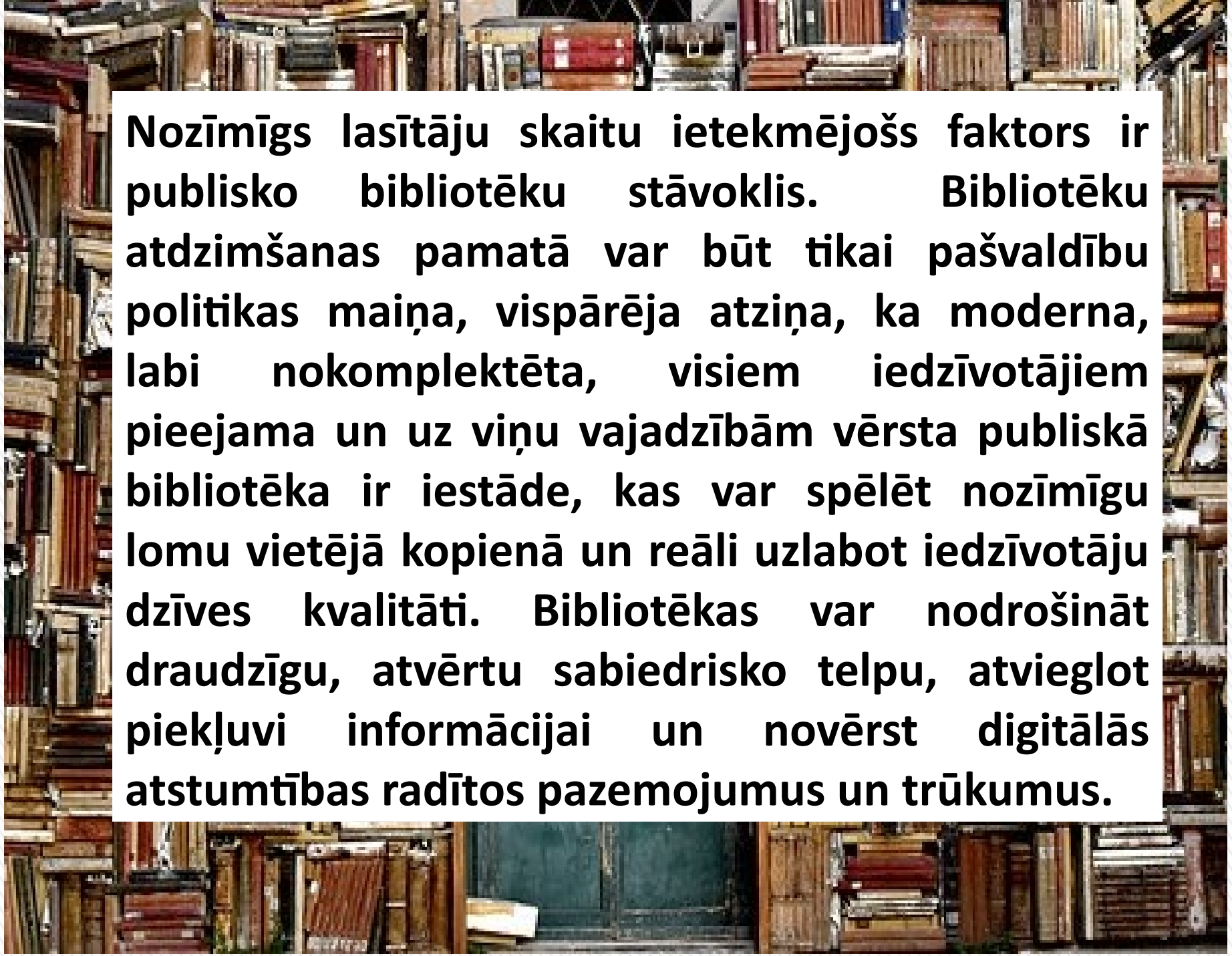

Nozīmīgs lasītāju skaitu ietekmējošs faktors ir publisko bibliotēku stāvoklis. Bibliotēku atdzimšanas pamatā var būt tikai pašvaldību politikas maiņa, vispārēja atziņa, ka moderna, labi nokomplektēta, visiem iedzīvotājiem pieejama un uz viņu vajadzībām vērsta publiskā bibliotēka ir iestāde, kas var spēlēt nozīmīgu lomu vietējā kopienā un reāli uzlabot iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Bibliotēkas var nodrošināt draudzīgu, atvērtu sabiedrisko telpu, atvieglot piekļuvi informācijai un novērst digitālās atstumtības radītos pazemojumus un trūkumus.

Pašlaik (2015. gadā) publiskās bibliotēkas Polijā ir nepietiekami finansētas, tāpēc tās nevar pilnībā pildīt savus uzdevumus.

Piemēri - grāmatu kolekciju iegāde un apmaiņa

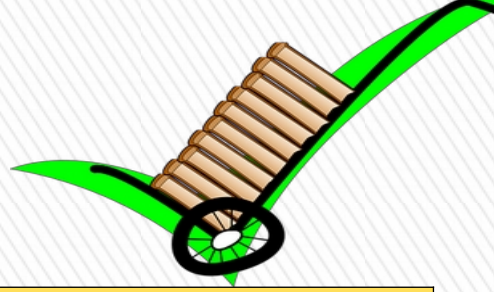

Valsts	Grāmatu iegādes rādītājs bibliotēkās/100 iedzīvotāji	Lasītāju īpatsvars procentos	Grāmatu kolekciju apmaiņa
Igaunija	36,8	32,9	dati nav pieejami,
Austrālija	25	-	Pēdējo 5 gadu laikā ir nomainīti 50 % grāmatu krājuma,
Somija	35,1	37,8	vismaz 40 % no atvērtās piekļuves grāmatu kolekcijas jābūt publikācijām, kas publicētas pēdējo 5 gadu laikā,
Polija	7,6	16,7	Polijā pēdējo 5 gadu laikā jaunieguvumi veido aptuveni 10,9 % no krājuma,

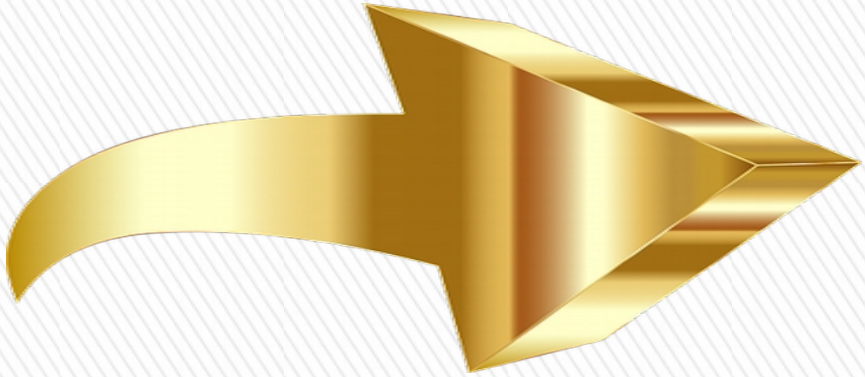

Bibliotēku rādītāji atsevišķās valstīs

Valsts	Grāmatas bibliotēkās / 100 iedzīvotāji.	Grāmatu aizņemšanās no bibliotēkām /100 iedzīvotāji.	Bibliotēkas izdevumi grāmatām / 1 iedzīvotājs.	Grāmatu iegāde/100 iedzīvotāji.
Dānija	362	708	44,63 euro	30
Somija	707	1719	4,46 euro	35,1
Igaunija	873	837	2,9 euro	35–36
Polija	340	319	0,5 euro (1,83 zł)	7,6

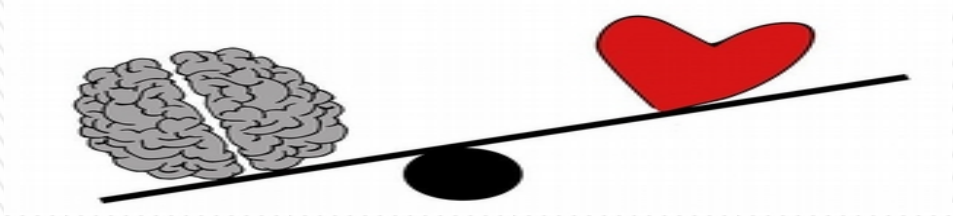

Bibliotēku rādītāju salīdzinājums starp Poliju un Somiju

Rādītāji - 2013. gads	Somija.	Polija
Grāmatu skaits bibliotēkās uz 100 iedzīvotājiem	707	340
Grāmatu iegāde gadā /100 iedzīvotāji	35,1	7,6
No bibliotēkām aizņemto grāmatu skaits/100 iedzīvotāji	1719	319
1 aizdotās bibliotēkas grāmatas izmaksas	3,44 euro	2,6 euro (10,53 zł)
Bibliotēkas apmeklējumi/100 iedzīvotāji	9,5	2
To lasītāju īpatsvars, kuri aizņemas grāmatas no bibliotēkas	37,80%	16,70%
Izdevumi uz vienu bibliotēku/1 iedzīvotāju	59,11 euro	8,4 euro (33,53 zł)
Izdevumi par grāmatām/1 iedzīvotājs	4,46 euro	0,5 euro (1,83 zł)

Situācijas analīzes secinājums - jāpalielina bibliotēku finansējums

2015. gadā Polijas valdība izveidoja "Nacionālo lasīšanas attīstības programmu 2015 -2020".

UMINISTRU PADOMES 2015. gada 6. oktobra REZOLŪCIJA par daudzgadu programmas izveidi

"Nacionālā lasīšanas attīstības programma"

§ 1. Tiek izveidota daudzgadu programma "Nacionālā lasīšanas attīstības programma", turpmāk tekstā - "Programma", kas ir rezolūcijas pielikums.

§ Programmas īstenošanas periods ir noteikts no 2016. līdz 2020. gadam.

§ Programmu finansē no valsts budžeta līdzekļiem PLN 435 000 000 apmērā 5 gadu periodā, attiecīgi:

1) 2016 r. - 87 000 000 PLN; (t.i., aptuveni 21 000 000 EUR*).

2) 2017 r. - 87 000 000 PLN; (ekvivalents 2 175 000 grāmatu uz vienu Polijas iedzīvotāju gadā*).

3) 2018 r. - 87 000 000 PLN; (Gižicko (30 000 iedzīvotāju) 1 700 grāmatas gadā*)

4) 2019 r. - 87 000 000 PLN;

5) 2020 r. - 87 000 000 PLN.

§ 4 Programmu īsteno par kultūru un nacionālā mantojuma aizsardzību atbildīgais ministrs, izmantojot: Nacionālā bibliotēka - 1. prioritātē, Grāmatu institūts Krakovā - 2. prioritātē, izglītības un audzināšanas ministrs - 3. prioritātē.

§ 5. Programmas īstenošanu koordinē un pārrauga par kultūru un nacionālā mantojuma aizsardzību atbildīgais ministrs.

§ Šī rezolūcija stājas spēkā tās pieņemšanas dienā.

MINISTRU PADOMES PRIEKŠSĒDĒTĀJA EVA KOPAČA (EWA KOPACZ)

***-autora komentārs**

1. prioritāte Jaunu izdevumu iegāde publiskajām bibliotēkām: Bibliotēku grāmatu krājumu padarīšana pievilcīgāku un bibliotēku potenciāla stiprināšana vietējā vidē:
1) palielināt publisko bibliotēku piedāvājuma pievilcību, palielinot izdevējdarbības jaunumu īpatsvaru bibliotēku krājumos;
2) palielināt grāmatu, žurnālu, multimediju, notu un kartogrāfisko izdevumu pieejamību publisko bibliotēku krājumos.

2. prioritāte "Bibliotēku infrastruktūra 2016-2020": Publisko bibliotēku un publisko bibliotēku, kas ir daļa no citas kultūras iestādes, kuras dibinātāja ir pašvaldība, potenciāla un lomas stiprināšana:
1) publisko bibliotēku infrastruktūras bāzes pielāgošana mainīgajām vajadzībām un standartiem.
2) radīt priekšnoteikumus jaunu publisko bibliotēku funkciju attīstībai, tostarp tādu, kas kalpo iedzīvotāju digitālās kompetences paaugstināšanai;
3) bibliotēku pakalpojumu pievilcības līmeņa paaugstināšana, cita starpā, izmantojot atbilstošu bibliotēku aprīkojumu;

4) veikt izmaiņas bibliotēku infrastruktūrā, lai pielāgotos cilvēkiem ar invaliditāti;
5) publiskās un sociālās partnerības attīstība

Prioritāte. 3 Skolēnu interešu attīstīšana, veicinot un atbalstot bērnu un jauniešu lasīšanas attīstību, tostarp jaunu izdevumu iegādi: Skolu un pedagoģisko bibliotēku grāmatu krājumu padarīšana pievilcīgāku un skolu un pedagoģisko bibliotēku potenciāla un lomas stiprināšana:
1) palielināt skolu un pedagoģisko bibliotēku piedāvājuma pievilcību, palielinot izdevējdarbības jaunumu īpatsvaru bibliotēku krājumos;
2) palielināt grāmatu pieejamību skolu un pedagoģiskajās bibliotēkās;
3) skolu un publisko bibliotēku sadarbības attīstība.

Princips 3. prioritātes īstenošanai.

Skolām jāplāno grāmatu iegāde visoptimālākajā veidā, izmantojot skolas bibliotēkas, publiskās bibliotēkas vai pedagoģiskās bibliotēkas resursus.

Turklāt skolām:

1) veidot sadarbību ar publiskajām bibliotēkām vai pedagoģiskajām bibliotēkām, jo īpaši ietverot savstarpēju informācijas apmaiņu par lasīšanas veicināšanas pasākumiem, kas tiek organizēti skolu bibliotēkās, publiskajās bibliotēkās un pedagoģiskajās bibliotēkās;

2) mācību gada laikā organizēt vismaz vienu lasīšanu veicinošu pasākumu, piemēram, tikšanos ar bērnu un jauniešu literatūras autoriem, tikšanos ar vecākiem par lasīšanas ietekmi uz bērnu attīstību, izglītojošu nodarbību vadīšanu pēc projekta metodes, izmantojot skolas bibliotēkas grāmatu krājumu;

3) nodrošināt iespēju aizņemties grāmatas arī ziemas un vasaras skolēnu brīvdienās.

Vadošajai struktūrai būtu jānodrošina savs ieguldījums vismaz 20 % apmērā.

Skola varētu saņemt dotāciju 4500 PLN (1100 EUR) apmērā.

Pedagoģiskā bibliotēka (PORE) 4600 zł.

Nacionālās lasīšanas attīstības programmas ietekme 2020. gadā Gižicko novadā. Avots: https://www.bn.org.pl/dla-bibliotekarzy/zakup-nowosci-wydawniczych-do-bibliotek/2020

Bibliotēkas nosaukums	Pilsēta,	Iedzīvotāju skaits	Pašvaldības pašu ieguldījums	Programmas dotācijas summa	Grāmatu skaits, ko var iegādāties par dotācijas summu un
Gižicko pilsētas publiskā bibliotēka	Giżycko	28912	15 520,00 zł	28 822,86 zł	1109
Wilkasy pašvaldības publiskā bibliotēka	Wilkasy	8428	4 960,00 zł	19 840,00 zł	620
Kruklanki komūnas bibliotēka un kultūras centrs	Kruklanki	3248	3 770,00 zł	7 001,43 zł	269
Miļķu kultūras centrs	Miłki	3906	2 690,00 zł	4 995,71 zł	192
Reģionālais izglītības, kultūras un tūrisma parks Rynā	Ryn	5787	5 500,00 zł	10 214,29 zł	393
Wydmina pašvaldības publiskā bibliotēka	Wydminy	6490	5 130,00 zł	5 130,00 zł	257
Kopā		56771	37 570,00 zł	76 004,29 zł	2840

Programmā sniegtas arī vadlīnijas darbībām, kas veicina lasīšanas attīstību.

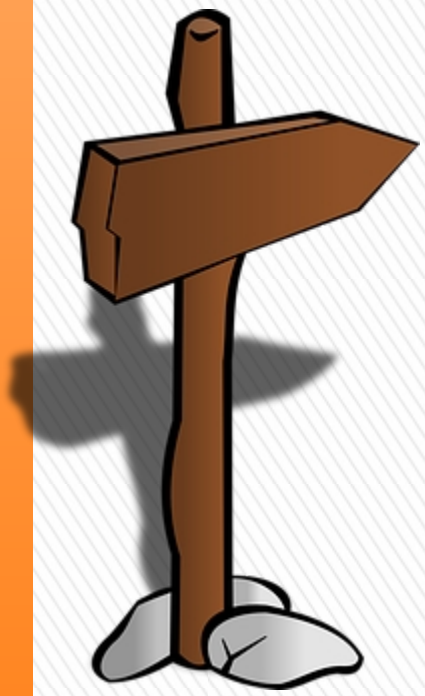

1. Motivējot skolēnus lasīt, skolotājam jāņem vērā viņu intereses, cerības attiecībā uz lasīšanu un izkoptie ieradumi. Skolas lasāmviela skolēniem var būt un tai jābūt interesantai un saistošai. Bieži vien nevēlēšanās lasīt skolotāja uzdoto tekstu ir saistīta ar to, ka no skolēna tiek gaidīts, ka viņš pats pārvarēs lasīšanas grūtības. Skolotājam ir diagnosticēt skolēnu nevēlēšanās un pretestības iemeslus. Skolotājam nevajadzētu baidīties no skolēna pretestības, gluži pretēji, ieteicams, lai skolēns izmantotu sarežģīto tekstu problēmu risināšanas vingrinājumiem, lai stātos pretī izaicinājumiem, rastu veidus, kā pārvarēt grūtības.

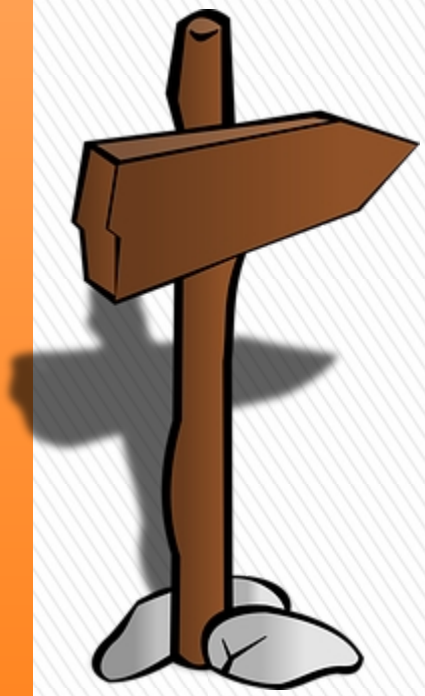

2. Izvēloties lasāmvielu, ir jārūpējas par to, lai darba valoda būtu saprotama skolēniem. Ja tomēr ir izvēlēts sarežģīts darbs, ir nepieciešams ieviest vārdu krājuma vingrinājumus, lai padarītu darbu pieejamāku, un koncentrēt mācīšanu uz to, kas ir šķērslis teksta izpratnei.;

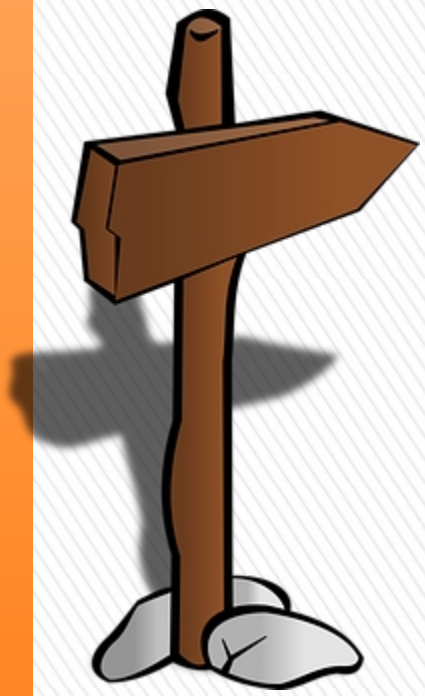

3. Piespiešanu ir labi aizstāt ar iedrošinājumu. Skolēni vēlas uzzināt iemeslus, kāpēc ir vērts lasīt kādu konkrētu darbu, kāpēc tas viņiem varētu būt svarīgs, interesants un izglītojošs. Ir vērts norādīt uz atsaucēm uz skolēnu personīgo pieredzi, vajadzībām, interesēm un aizraušanos. Svarīgi mācību materiālos un apmācībās iekļaut aktivizējošas metodes, kas ļauj piesaistīt jaunos lasītājus lasīšanai un veidot dzīvu kontaktu ar tekstu. Svarīgi skolēniem piedāvāt atraktīvus darbu fragmentus, aktivizēt viņus (piemēram, ar spēļu palīdzību), radīt prieka atmosfēru, iepazīstot jaunu sižetu.

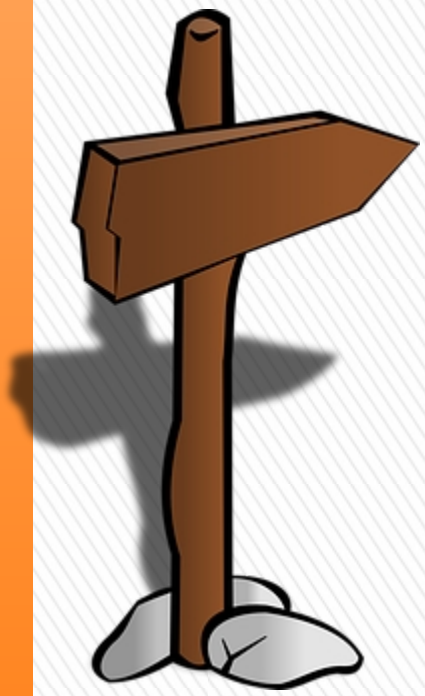

4. Jānovērš tendence atteikties no grāmatu lasīšanas vecumā (14-16 gadi). Didaktikā no tā būtu jāizdara secinājumi. Šajā izglītības posmā didaktiskais process ir jāplāno īpaši rūpīgi. Poļu valodas stundās 14-16 gadu vecumā nedrīkst dominēt jautājumi, kas saistīti ar poētiku vai literatūras vēsturi;

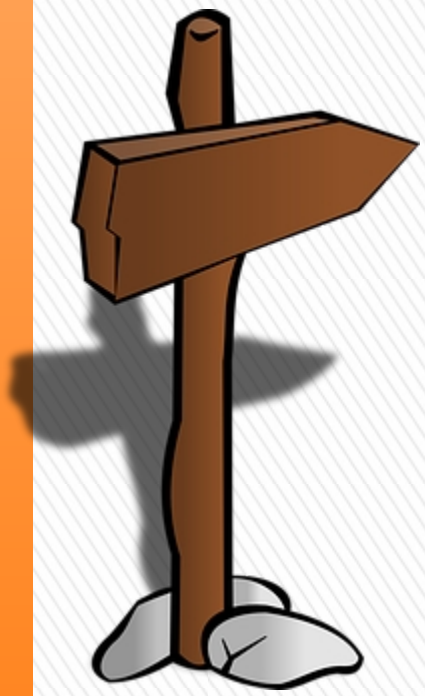

5. Skolotāji, izvēloties ieteicamo literatūru, bieži vien vadās pēc tā, kādi izdevumi ir skolas bibliotēkā. Tāpēc ir nepieciešams, lai skolu bibliotēkas sistemātiski papildinātu savus resursus ar pusaudžu vidū populāriem un viņiem saistošiem darbiem. Tas ir īpaši svarīgi lauku apvidos un mazpilsētās. Pašvaldību pienākums ir rūpēties par bibliotēku resursiem, arī valsts iestādēm un nevalstiskajām organizācijām ir jāpiedalās publisko grāmatu krājumu papildināšanā.

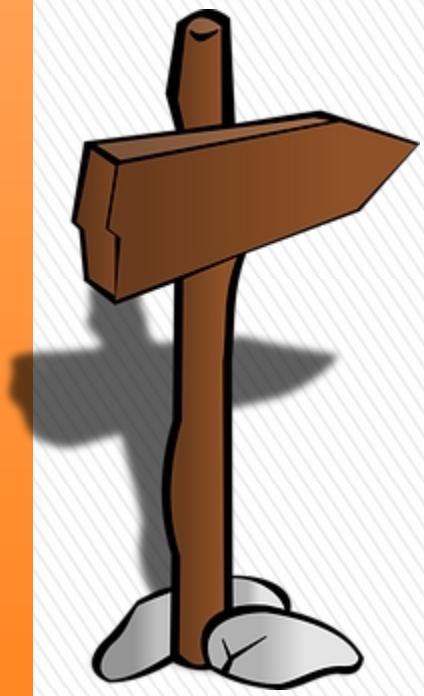

6. dzimums ir spēcīgākais lasīšanas motivācijas diferencējošais faktors: meitenes lasa biežāk un biežāk. Ir liela zēnu grupa, kas vispār nelasa. Tāpēc skolotājiem būtu individuāli jāizstrādā pieeja skolēnu lasīšanai. Ir svarīgi atšķirt zēnu un meiteņu attieksmi. Teksti jāizvēlas tā, lai tie atbilstu abu dzimumu vajadzībām un interesēm, un īpaša uzmanība jāpievērš stratēģijām, kā iesaistīt zēnus lasīšanā.

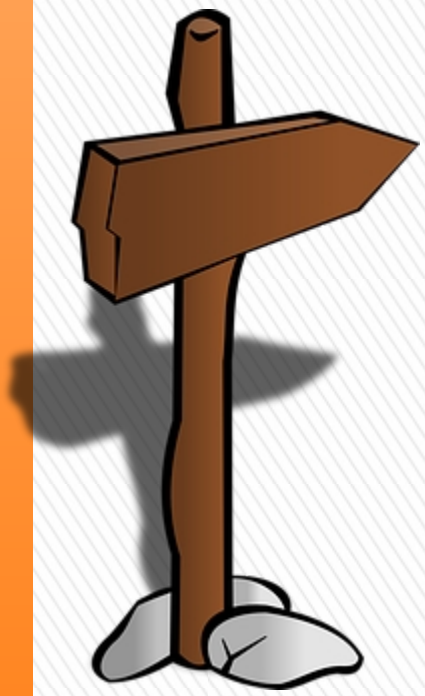

7. Lasīšanas paradumus lielā mērā ietekmē ģimene. Tāpēc šķiet, ka ir nepieciešams veicināt mājsaimniecības paradumus, kuros saskarsmei ar grāmatām ir būtiska nozīme. Būtu jāpastiprina sociālās veicināšanas kampaņas, kas paredzētas vecākiem, kā arī pašiem jauniešiem. Jāveicina skaļa lasīšana bērniem un sarunas par grāmatām mājās. Šādi pasākumi vienlaikus jāīsteno skolās, plašsaziņas līdzekļos un publiskajā telpā (piemēram, kā ielu reklāmas kampaņa vai āra pasākumi). Tāpēc ir vērts mudināt vecākus veidot mājas grāmatu kolekcijas, domājot par bērnu lasītāju. Pārdomātas dāvanas un grāmatu balvas var būt svarīga skolēnu mājas bibliotēku sastāvdaļa.

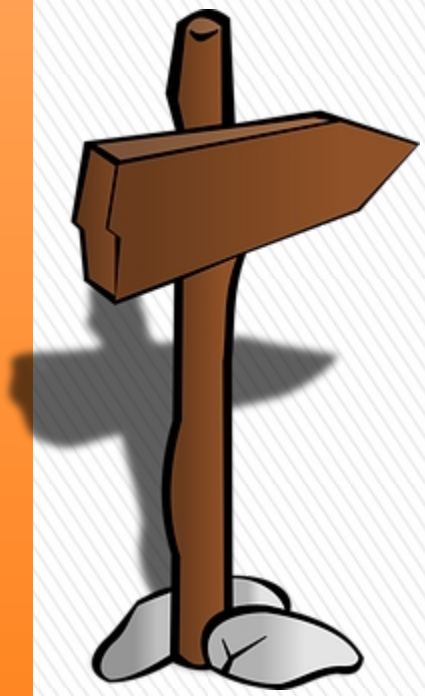

8. Veidojot lasīšanas motivāciju, skolotājs var un viņam pat vajadzētu izmantot mūsdienīgas informācijas par literatūru sniegšanas un tekstu pieejamības nodrošināšanas formas, īpaši būtu jāveicina interneta izmantošana. Nepieciešams rīkot apmācības kursus skolotājiem, kuru laikā viņi apgūs prasmi izmantot elektroniskos informācijas nesējus lasīšanas attieksmes veidošanā;

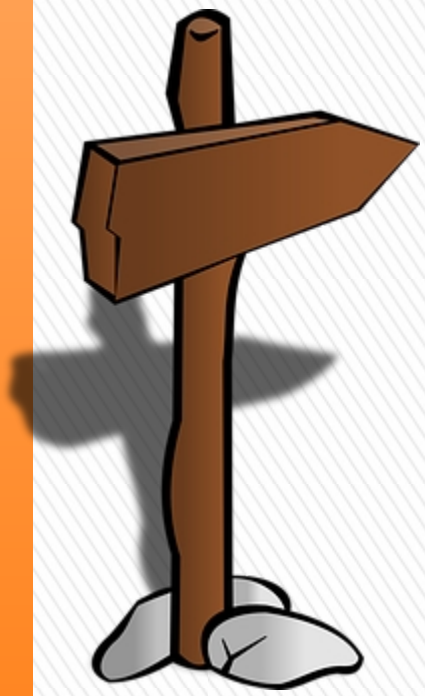

9. Turklāt mūsdienu plašsaziņas līdzekļu loma lasīšanas veicināšanā ir nozīmīga, tāpēc visām institūcijām un apvienībām, kas popularizē grāmatas, būtu jāiesaistās pasākumos, kas saistīti ar lasīšanas veicināšanu.

Cienījamie praktikanti un citi prezentācijas lasītāji.

Kuru no šiem padomiem lasīšanas paradumu veidošanai jūs uzskatāt par vērtīgāko?

Lūdzu, sagatavojiet aprakstu latviešu, angļu vai poļu valodā un nosūtiet to uz k.ambroziak@poregizycko.pl.

Powodzenia

Pēdējā brīža ziņa

Ministru padome ir apstiprinājusi Nacionālo lasīšanas attīstības programmu 2.0 2021-2025. gadam!

Programma pieņemta ar Ministru padomes Rezolūciju 69/2021 21.06.2021.

Nacionālās lasītprasmju attīstības programmas 2.0 kopējais budžets ir PLN 1 079 676 000, no kuriem aptuveni PLN 635 000 000 (aptuveni 59%) ir valsts budžeta līdzekļi, bet aptuveni 445 miljoni ir programmas saņēmēju pašu ieguldījums (41%). NPRCz 2.0 ietver četras prioritārās atbalsta jomas:

1. prioritāte - Publisko bibliotēku piedāvājuma uzlabošana,

2. prioritāte - ieguldījumi publisko bibliotēku infrastruktūrā,

3. prioritāte - Jaunu izdevumu iegāde pirmsskolas, skolu un pedagoģiskajām bibliotēkām

4. prioritāte - Bibliotēku subsidēšanas programma, lasīšanas veicināšana.